

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. Quænam res emi, vel vendi possunt?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

ro Artifex materiam simul, & operas ponat, censetur emptio, & venditio, ut si Artifex det mihi anulum ex auro suo; Unde gabella solvenda est.

V. Excipiendum tamen, si in fundo meo Artifex fabricet domum, apponendo materiam, videlicet lapides, tegulas, culcem, &c.; censetur enim Artifex operas suas locare, ex leg. Sabinus ff. de Contrahenda emptione, quia domus in alieno solo fabricata cedit domino fundi, & ideo in tali casu gabella non esset solvenda.

ARTICULUS II.

Quanam res emi, vel vendi possunt?

- I. Res pretio aestimabiles dumtaxat emi, vel vendi possunt, seclusa speciali prohibitione; Unde non possunt vendi spiritualia, nisi ratione materiae; Nec Templum sine licentia; Nec res pupilli, vel minoris; Nec homo liber, nisi pro vita menda, pro aliis redimendis, aut si Saraceni bello iusto sint capti.
- II. Res indifferentes, quibus homines sepe ad malos usus utuntur, quando vendi possunt? Num possint ex motivo propria utilitatis vendi huiusmodi res, qua non vergunt in damnum proximi, & quarum abusus a Republica toleratur? Quid si locando domum ludentibus, aut meretricibus grave inde damnum sequatur?
- III. Quando, & a quibus, & sub quibus conditionibus vendi possunt publica officia secularia, puta Gubernatoris, Judicis, &c.?
- IV. Quonam pacto emi possit res furtiva? Ad quid tenetur, qui bona fide rem furtivam emit, & revendidit? Et quid si mala fide emerit?
- V. Venditio rei aliena jure positivo est solum invalida quoad transferendum dominium talis rei, non vero

quoad transferendum dominium pretii. Hinc potest dominus rei vendite sibi illam vindicare, ubicunque repererit, & Venditor mala fide illam vendens solum tenetur Emptori damnum resarcire.

VI. Quando poterit quis cogi ad vendendas res suas?

VII. Si res eadem uni doneatur, alteri vendatur, & tertio vendatur simul, & tradatur, ad quem istorum ea spectabit?

VIII. Quando donatur res Titio ab eo, qui impar est solvendis omnibus debitis, poteritne Titius rem illam sibi retinere? an debet creditoribus donantis illam restituere?

I. Certum est, vendi posse omnia pretio aestimabilia, nisi specialis prohibitio adsit, qua illicitam, vel invalidam reddat venditionem.

Hinc fit primo, spiritualia vendi non posse, cum non sint pretio aestimabilia; Potest tamen vendi calix consecratus, aut aliud ratione materiae, vel ratione laboris in eo conficiendo: Labor tamen, qui per se annectitur rei spirituali, verbi gratia, in administratione Sacramentorum, &c. sine lae simoniae vendi non potest.

Secundo, nec potest vendi templum sine licentia, etiamsi vendatur ratione materiae, cum talis venditio irritetur in leg. Sancimus, de Sacrosanctis Ecclesiis; Et ut notat Trull. dub. 19. prohibitum etiam est vendere vasa sacra integra etiam ratione materiae; secus vero si sint confracta; quia tunc sanctitatem amiserunt.

Tertio, res pupilli, vel Minoris, &c., vendi non possunt a Tutore, vel Curatore; quamvis in conscientia valida sit venditio, si bona fide justum pretium solvatur.

Quarto, non potest homo liber vendi, ex leg. Sed Celsus, Cod. de Contrahenda emptione, nisi pro vita propria

pria tuenda, vel pro alio redimendo, ut fecit S. Paulinus Episcopus Nolanus; vel si vendatur filius a Patre ob nimiam egestatem; vel si vendantur Saraceni iusto bello capti.

Notandum tamen, quod licet possit aliquis se vendere ad vitam tuendam, non possunt tamen alii illum emere; quia ex lege charitatis debent illi vel mutuum dare, vel conducere eorum operas anticipata solutione.

II. Quæritur nunc primo: An liceat vendere res indifferentes, quibus homines sæpe ad malos usus utuntur, ut sunt chartæ lusoriae, taxilli, arma, venena, &c.?

Respondeo, Reginal. apud Dian. part. 1. tract. 8. resol. 41. negare, quia hoc esset cooperari ad proximi ruinam, quod est peccatum contra charitatem; Equidem dico cum Sanch., Trull. dub. 20., Pal., Dian. loc. cit., quod vendere rem ex se tendentem ad malum sit illicitum; ut vendere Idola Paganis, Judæis panem azymum, vestes sacerdotales, gladios circumcisorios, ædificare Judæis Synagogas, Mauris Mesquitas, Idololatrias Delubra, &c. Sicut nec licet Judæis vendere Crucifixum, si præsumatur eos abufiros ad irrisionem. Circa res vero indifferentes non tendentes ex se ad malum, distinguendum est; Nam vel abusus illarum est in damnum Tertii, & a Republica non toleratus; Et non licet eas vendere; sic non licet vendere venenum illi, quem scio abufurum, nec mulieri prægnanti ea, quæ tendunt ad abortum, nec gladium Petro, si sciam, quod velit alium interficere; Si tamen res indifferentes non sunt in damnum proximi, & earum abusus toleratur a Republica, licitum est eas vendere; Nec tenetur Venditor examinare mores, & intentionem ementium, dummodo ex motivo propriæ utilitatis, aut alia ex rationabili causa ea vendat. Ratio est, quia nemo

tenetur, quamvis possit, cum suo notabili damno vitare peccata alterius, quæ non sunt in damnum Tertii, & a Republica tolerantur: Et ideo communiter docent, quod possum ab Usurario parato accipere mutuum solvendo usuras. Quare licitum est vendere aleas, & taxillos, quamvis advertam emptores iis male usuros; possum etiam vendere Judæis agnum, & flores; possum vendere fucos, & ornamenta meretricibus, cibos iis, quos scio violaturos jejunium; possum locare domum Usurariis, meretricibus; dummodo tamen istæ sua vicinia non plurimum noceant aliis feminis honestis; hoc enim vergeret in damnum aliorum; Unde non quælibet necessitas, & utilitas, sed magna, & notabilis requireretur, ut posset domus iis locari: Propter eandem rationem non possum locare domum ludentibus, qui ludo sæpe blasphemias, & furra adjungunt; quia major causa requiritur ad permittenda hæc peccata publica blasphemiarum, & furti, quam alia minus gravia, ut dicemus cum de Contractu locationis.

III. Quæritur secundo: An vendi possint publica officia sæcularia, puta Gubernatoris, Judicis, &c.?

Respondeo cum D. Th. opusc. 20. ad Ducissam Brabantiam, Less. lib. 2. cap. 72. dub. 4., Sanch., & aliis apud Trull. dub. 21., & Dian. part. 2. tract. 5. resol. 108., quod quamvis ex natura rei non sit id illicitum, quia ratione eminentiæ, & occasione lucri sunt pretio æstimabilia, tamen plerumque perniciosum est ea vendere ob multa incommoda, quæ inde sequuntur; videlicet quia sic non conferuntur dignioribus, sed ditioribus; & quia ementes hæc officia potius curant pecuniam recuperare, & ditescere, quam bonum Reipublicæ, unde lites excitant, prorogant, aliaque mala committunt: At concurrentibus ali-

aliquibus circumstantiis vendi licite possent, ut docent citati Doctores, præciso jure positivo in contrarium; Etenim in *leg. 2., Cod. de Monopoliis* prohibitum est ea vendi: Ubi tamen consuetudine in contrarium jus hoc commune abrogatum est, vendi licite possunt sub nonnullis conditionibus; & primo quidem, dummodo qui vendit sit Princeps supremus, seu Respublica libera, quia hæc sunt bona Reipublicæ, ac proinde eorum dispensatio soli Principi supremo convenit; Unde non possunt Marchiones, Duces, & Domini locorum vendere (nisi ex Principis concessione, vel ex legitima præscriptione) nec officia, quæ habent annexam jurisdictionem, ut Gubernatoris, Judicis, &c., nec illa, quæ habent annexam aliquam justitiæ administrationem, ut Tabellionis, Decurionis, &c.; bene vero si non habeant annexam justitiæ administrationem, ut officia Janitoris, Præconis, Custodis carceris, Præfecti cursorum, &c.; Quod si illa priora officia vendiderint, tenentur ad restitutionem, nisi bona fide vendiderint, & sit transactum triennium, quo bona mobilia præscribuntur. Notat tamen Trull. ex Cordub., & Lopez, censeri dari tacitam licentiam ad ea vendenda, quando Rex sciret Magnates ea vendere, & dissimularet cum posset impedire.

Secunda conditio est, ut vendantur dignioribus, ut docent communius, & verius, vel saltem dignis, juxta probabilem sententiam nonnullorum apud Dian. part. 4. tract. 4. resol. 172. cum Vasq., Turrian., & aliis.

Tertia est, ut vendantur moderato pretio.

Quarta, ut id censeatur necessarium, vel utile bono Reipublicæ; nam hæc officia non sunt propria Principis, ut tributa, sed sunt communia Reipublicæ, quæ eorum administrationem, & collationem commisit Principi com-

munis utilitatis causa. Azor. tamen apud Dian. loc. cit. cum Filiuc. notat, non damnandas has venditiones factas a supremo Principe, vel de licentia illius, concurrentibus his circumstantiis, quia multi putant esse utiles Reipublicæ, eo quod Emptores metu pœnæ, ne officium amittant simul cum pretio, quod dederunt, coguntur recte fungi munere suo.

Insuper Tambur. lib. 8. tract. 3. cap. 7. notat posse a Marchionibus, & aliis Principibus subiectis vendi officia sæcularia, quæ ipsis absolute sunt data sine obligatione, quod non vendantur: Hæc autem esse præsumuntur, si solent absolute de iis disponere sine obligatione reddendi rationem alteri Superiori de eorum collatione, & si immemorabiliter antecessores consueverunt vendere sine alterius licentia. Ratio est, quia ex una parte ea officia sunt pretio æstimabilia; ex alia parte, quando Rex hæc officia donat iis, quos scit per se non esse obituros, ut feminis, vel viris nobiles suæ aulae, probabile est ex Azor., Regem dare facultatem illa vendendi: Caveant tamen, ne indignis vendant, aut pretio immoderato.

Immo Villalob., Aragon., & alii apud Dian. part. 6. tractat. 6. resol. 3. putant, Proreges posse ea vendere, dante iis facultatem consuetudine; Et quia constituuntur a Rege ut Alter ego. At Dian. loc. cit. ex Mendoza ostendit id Proregibus prohiberi; Aditque non suffragari consuetudinem, nisi Rex illam sciat, & non reclamet.

IV. Quæritur tertio: An possit emi res furtiva, vel quæ talis esse dubitatur?

Respondeo, emi non posse, nisi cum intentione restituendi eam domino deductis expensis; sic enim negotium domini utiliter ageretur: Quod si dominus deinde non compareat, converti debet in usus pios. Ubi notan-

tandum ex Pal. apud Dian. part. 4. tract. 3. resol. 27., non censendam rem esse furtivam, nisi rationibus efficacibus, & moraliter convincentibus id probetur; quia ex leg. *Merito*, ff. *Pro socio*, nemo praesumitur malus, donec probetur: Qui autem mala fide rem emit, comparente domino tenetur illam dare domino, etiamsi pretium amittat; si vero bona fide emit, & bona fide revendit, ad nihil tenetur. At si ante revenditionem constat de furto, potest probabiliter rescindere Contractum cum latrone, si aliter non possit pretium suum a domino recuperare; Quamvis Cajet. putet simpliciter domino dandam esse: Immo putat etiam Marchant. apud Dian. part. 5. tract. 14. resol. 87., & part. 2. tract. 17. resol. 4., quod qui emit mala fide rem furtivam, possit rescindere Contractum cum fure, & non teneatur eam reddere domino cum amissione pretii, quia nemo tenetur cum suo incommodo rem alterius in meliorem statum deducere; Sed communis sententia est in contrarium in poenam ejus, qui mala fide emit rem furtivam.

V. Notandum praeterea ex Bonac. punct. 2. & Croix lib. 3. part. 2. n. 694. venditionem rei alienae esse invalidam quoad transferendum dominium rei, non tamen quoad transferendum dominium pretii, si solus emptor mala fide procedat, & venditor nesciat rem esse alienam, ex leg. *Rem alienam*, ff. *de Contrahenda emptione*. Unde fit, dominum, cujus res vendita est, posse rem illam sibi vindicare, ubicumque sit, nisi legitimo temporis cursu praescripta sit ab emptore bona fidei: Et eadem ratione usurarius vendens res alienas loco usurarum acceptas, non transfert illarum dominium; unde dominus potest illas sibi vindicare; Nisi tamen res illae functionem recipiant, seu sint ejus generis,

quae si sint commixtae cum rebus emptoris, non possint discerni: Qui tamen mala fide vendidit, quamvis non teneatur reddere pretium Emptori, quando dominus vindicat sibi rem suam, tenetur tamen refarcire illius damna, si emptor bona fide emit rem illam; fecus vero non tenetur.

Dices: Contractus celebratus per dolum dantem illi causam est irritus; talis est Contractus celebratus ab emptore ignorante rem esse alienam; ergo est invalidus, & consequenter sicut non transfertur dominium rei in emptorem, sic nec dominium pecuniae in venditorem.

Respondeo, Contractum per talem dolum celebratum non esse irritum jure naturae, sed jure positivo: Quod patet, quia Contractus Matrimonii est validus, etiamsi celebretur per dolum circa qualitates dantem illi causam; ut si quis contrahat, quia putat Bertram esse virginem, pulchram, divitem, secus non contracturus: Quare sicut jus positivum non irritat Contractum hunc matrimonialem, ita nec irritat Contractum emptionis rei alienae quoad transferendum dominium pecuniae, quamvis sit irritum quoad transferendum dominium rei alienae, eo quod semper res clamet ad dominum.

VI. Quæritur quarto: An possit quis cogi ad vendendam rem suam?

Respondeo regulariter loquendo id non licere; interveniente tamen justa causa, videlicet propter bonum publicum id licet: Unde cogi quis potest ad vendendum frumentum tempore inopiae, ad vendendam domum pro Monasterio, Hospitali, Ecclesia, pro scholis publicis, pro via publica facienda, pro Palatio Principis. Similiter, ut notat Molin. tom. 3. disp. 709. apud Laym. §. 5., quamvis quilibet possit in suo fundo altius aedes attollere, & fenestras aperire; tamen potest

test id publica auctoritate prohiberi, si e talibus fenestris videri possent personæ Religiosæ intra proprias aedes habitantes; vel si vicinus magnum inde ferret gravamen, & ille valde exiguum commodum, (dummodo tamen talis servitus non aperiendi fenestras, vel non attollendi muros congruo pretio compensetur.) Sic artium professores cogere possunt fabrum, verbi gratia, ferrarium, ut ex officina sua migret, si publicis lectionibus impedimento sit.

VII. Queritur quinto: Quando res eadem pluribus diverso tempore venditur, aut donatur, locatur, &c., cuius erit?

Respondeo, quod cæteris paribus, *Qui prior est tempore, potior est iure*, ex Regul. 54. in 6., Si vero uni sit solum donata, aut vendita, & alteri vendita simul sit, & tradita, & pretium solutum sit, tunc secundus emptor est præferendus, ex leg. *Quoties*, Cod. *De rei vindicatione*; & obligabitur venditor primo emptori ad interesse.

Verum tradita regula patitur aliquas exceptiones. Prima est, si prima venditio facta sit Ecclesiæ, loco pio, vel Civitati; quamvis enim illis res non sit tradita, & alteri sit deinde vendita, & tradita, prior venditio præferenda est, ex Laym. §. 4. Ratio est, quia ex leg. *ultima*, Cod. *de Sacrosanctis Ecclesiis*, dominium rei iis transfertur ante traditionem per venditionem mutuo consensu perfectam; sicut etiam per donationem, legatum, &c. Secundo, si posterior emptor, cui res est tradita, conscius erat prioris venditionis; tunc enim in pœnam fraudis poterit prior emptor intra annum a die scientiæ rem sibi vindicare: Idem dicas si res uni vendita, deinde alteri ex titulo lucrativo donationis, quamvis ignoranti, & bona fide accipienti sit tradita; quia sup-

ponitur esse in fraudem alienata. Quod si per annum a die scientiæ non repetatur a primo emptore, poterit talis donatarius illam sibi retinere, & venditor tenetur refarcire damnum emptori.

VIII. Dubitatur tamen, An si donetur res, verbi gratia equus, vel si pecunia mutuetur Titio in fraudem Creditorum ab eo, qui impar est solvendis omnibus debitis, possit Titius donatarius conscius fraudis equum, vel pecuniam sibi retinere, si intra annum non repetatur a Creditoribus?

Respondeo certum esse, quod non possit, si ad id positive cooperatus sit, puta consulendo, &c., quia qui ad injustitiam cooperatur, reus est restitutionis; Si tamen non cooperatus sit, communior, & probabilior sententia docet, quod etiam teneatur, quia licet non cooperetur suadendo, & impellendo, cooperatur consentiendo, & acceptando; Less. tamen cap. 20. num. 168. putat, quod non teneatur, quia donatarius in sui commodum id solum permetteret, (quod videtur licere,) non tamen ad id induceret.

ARTICULUS III.

De pretio iusto rerum venalium.

- I. *Pretium rei iustum triplex est, Legale, Vulgare, & Conventionale. Quodnam in pretio vulgari dicitur Summum, Medium, & Infimum? Iustum pretium ex quinque capitibus crescere, aut decrescere potest.*
- II. *Num possint ultra taxam vendi res notabiliter meliores, dummodo non segregentur a vilioribus? Quid de vino aqua diluto?*
- III. *In subbatione pretium crescit, aut decrescit pro medietate valoris rei, si procedatur sincere; Sicut etiam relate ad res, qua per prox-*